

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI BOTIR
ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN’ATI INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”

**O‘zDK huzuridagi Botir Zokirov
nomidagi Milliy estrada san’ati
instituti rektori**

A.Mansurov

2024 yil “30” avgust

Ro‘yxatga olindi: № BD 60211300 - 1.20

ORKESTR BILAN ISHLASH USLUBIYOTI

FANINING O‘QUV DASTURI

**Bilim sohasi: 200 000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi: 210 000 – San’at
Ta’lim yo‘nalishi: 61211300–Dirijyorlik san’ati (estrada orkestri)**

Toshkent-2024

ORKESTR BILAN ISHLASH USLUBIYOTI FANINING O'QUV DASTURI

Fan/modul kodi OBIU1208		O'quv yili 2024-2025	Semestr 7-8	ECTS-Kreditlar 8	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Orkestr bilan ishlash uslubiyoti		120	120	240
2.	<p align="center">I. Fanning mazmuni</p> <p>Bakalavriat ta'lim bosqichi uchun tuzilgan mazkur dastur - bakalavriat ta'lim yo'nalishining Dirijyorlik (estrada orkestri dirijyorligi) ixtisosligi bo'yicha tahsil olayotgan talabalar uchun mo'ljallangan. Dastur Davlat ta'lim Standartlariga binoan san'at sohasida bakalavrlar tayyorlash o'quv rejalari asosida tuzilgan.</p> <p>“Orkestr bilan ishlash uslubiyoti” fani bo'yicha talabalarning to'liq bilimga ega bo'lishi institut professor-o'qituvchilarining asosiy maqsadlaridan biridir. Unda ma'ruza, seminar va amaliyot mavjud bo'lib, o'qish davomida bir-birini uzviy to'ldirib boradi. Yosh dirijyor-ijrochini kamolotga yetkazish, ularning musiqiy asarlarni g'oyaviy va badiiy tarzda chuqur o'zlashtirishi, o'z ijrochilik mahoratini va san'atini ko'p sonli tinglovchilarga to'liq yetkazib bera olishidagi kasbiy tarbiyaning muhim omillaridan biridir.</p> <p>Fanni o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar – talabalar orkestr ijrochiligi yo'nalishidagi barcha talab va qonun-qoidalarini mustahkam egallash hamda o'z malakalarini tomoshabinga professional darajada namoyish etishlaridan iboratdir.</p> <p align="center">II. Asosiy qism. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p align="center">VII semestr</p> <p align="center">Kirish</p> <p>1-mavzu. Orkestr bilan ishlash uslubiyoti fani va uning ijrochilikdagi o'rni (1-8 soatlar)</p> <p>“Orkestr bilan ishlash uslubiyoti” fani musiqiy pedagogikaning tarkibiy qismlaridan bo'lib, uning maqsadi va vazifalari mutaxassislar tayyorlash boirasida belgilangan reja asosida bilim va ko'nikmalar berish.</p> <p>2-mavzu. Dirijyorning orkestr bilan mashg'uloti oldi tayyorgarligi (9-18 soatlar)</p>				

Dirijyorning mashg'ulot oldidan tayyorgarligi juda muhim jarayondir. Uning orkestr oldiga asarni ishlash uchun tayyor bo'lib borishi – sozandalarni charchash yoki zerikishdan saqlaydi. Ishda unumdorlik oshadi.

3-mavzu. Partitura ustida ishlash. (19-28 soatlar)

Asarning mazmuni, jumalari, asosiy va ikkinchi darajali yordamchi ovozlari, shtrix, dinamika va ularga xos dirijyorlik harakatlarini o'zlashtirib olish.

Oraliq nazorat

Talabadan fanning maqsadi va tushunchalari, dirijyorning orkestrga chiqish oldidan tayyorgarligi, partituraning dirijyorlik tahlili qanday bo'lishi kerak kabi savollarga tayyorgarligi so'raladi va uning tushuntirishidagi lo'ndalik, bilim hamda aniqligiga qarab baholanadi.

Savollar fanning Sillabusida berilgan.

4-mavzu. Asarni dirijyorlik tahlili va unga dirijyorlik setkasini tanlash (29-38 soatlar)

Agogika, jumalar hamda ovozlari uyg'unligi, mukammal ijroga erishish yo'llari, badiiy ijroni ta'minlash.

5-mavzu. Dirijyorning pultda turishi va jamoa bilan ishlash madaniyati (39-48 soatlar)

Dirijyorlik, qo'l va gavda holatlari, fikrlarni yetkazib berishda lo'ndalik va aniqlik, muomala madaniyati.

6-mavzu. Saksafonlar guruhi va ular bilan ishlash (49-60 soatlar)

Guruhda alohida sozandalarni eshitib korish, ovozlari jarangida tozalik, avval ikki keyin uch va hokazo sozandalarni birgalikda chaldirish. Shtrix hamda dinamik ijrolarga alohida e'tibor berish. Jumalardagi nafaslarini joyiga qo'yish.

Yakuniy nazorat

Agogika, jumalar hamda ovozlari uyg'unligi, mukammal ijroga erishish yo'llari, badiiy ijroni ta'minlash, pulda dirijyorlik holati, orkestr ishtirokchilari bilan muomala madaniyati, dinamik va shtrix ijrolarni ishlash davomida qo'llar qismlari hamda ularni harakatlari, jumalar bilan ishlash yo'llari, shuningdek saksofon oilasi borasidagi savollarga tayyorgarligi so'raladi va uning tushuntirishidagi lo'ndalik, bilim hamda aniqligiga qarab baholanadi.

Savollar fanning Sillabusida berilgan.

VIII semestr

7-mavzu. Truba va trombonlar guruhi hamda ular bilan ishlash (61-76 soatlar)

Trubalar big-bend orkestrida yuqori registrnlarni ijro etganligi sababli, ular ijrosida zo'riqish kuzatiladi. Ovoz jarangini me'yorlashtirish.

Trombonlarda ovoz jarangi va tozaligini o'rniga qo'yish bilan birga, applikatura masalasiga ham katta e'tibor berish lozim

8-mavzu. Ritm guruhi va ular bilan ishlash (77-90 soatlar)

Ritm guruhi o'z ichiga turli ko'rinish, registr va ijro imkoniyatlari farqli bo'lgan: urma-zarbli cholg'ular, gitara, bas gitara va fortepiano cholg'ulardan iborat. Barcha cholg'ular o'z xususiyatidan kelib chiqib alohida ijrochilik yo'nalishlariga ega. Ularni bir nafasga solish hamda ritmik tuzilmalarni birgalikda his etib chalishlarini ta'minlash dirijor vazifasiga kiradi.

Oraliq nazorat

Orkestrda yumshoq jarangga erishish yo'llari, yuqori va pastki registrdagi cholg'ular, trombon cholg'usi haqida, ritm guruhi hamda ushbu guruhga mansub cholg'ular haqidagi savollarga tayyorgarligi so'raladi va uning tushuntirishidagi lo'ndalik, bilim hamda aniqligiga qarab baholanadi.

Savollar fanning Sillabusida berilgan.

9- mavzu. Guruhlararo ansambl ijrosiga erishish (91-106 soatlar)

Orkestrda ansambl va ovozlar uyg'unligiga erishishda avvalo guruhlar ijrosini tartibga solish dirijorning asosiy vazifalaridan biridir. Guruhlararo birdamlilik – asarning mukammal ijrosiga ijobiy ta'sir etadi.

10-mavzu. Orkestr jamoasini yakdil ijrochiligiga erishish (107-120 soatlar)

Jamoaga ijro uchun motivatsiya berish, manual texnikada erkinlik va qo'l harakati, ayniqsa auf hamda nuqta harakatlaridagi aniqlik. Asarning butun va komil ijrosiga ershish.

Yakuniy nazorat

Ansambl ijrochiligi haqida, orkestrdagi uyg'un ijro, manual texnikada qo'l qismlari hamda dirijyorlik harakatlarining aniq yo'llariga erishish kabi savollarga

tayyorgarligi so'raladi va uning tushuntirishidagi lo'ndalik, bilim hamda aniqligiga qarab baholanadi.

Savollar fanning Sillabusida berilgan.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

- "Orkestr bilan ishlash uslubi" faniga haqida;
- Musiqa ijrochiligidagi o'rni;
- Asarni o'rganish, audio yoki videosini tinglash, ko'rish;
- Asar xarakteri va uslubini o'rganish;
- Partituralardagi jumlar, asosiy va ikkinchi darajali yordamchi ovozlari, shtrix, dinamikalarini o'rganish va ishlash uchun belgilab olish;
- Dirijyorlik harakatlarini tanlash va o'zlashtirish;
- Shakl, agogika, jumalarda ovozlari uyg'unligi;
- Mukammal ijroga erishish yo'llari, badiiy ijroni ta'minlash;
- Dirijyorlikda qo'l va gavda holatlari;
- Fikrlarni yetkazib berishda lo'ndalik va aniqlik, muomala madaniyati;
- Guruh bilan ishlashda faollik;
- Shtrix hamda dinamik ijrolarga alohida e'tibor berish. Dirijyorlik harakatlarini tanlash;
- Yuqori registrli cholg'ular bilan ishlash;
- Tovush jarangini me'yorlashtirish;
- Trombonlarda applikatura va tovush sifati;
- Ritmik ko'rinishlar, sinkopa va uning turlariga dirijyorlik harakatlarini tanlash hamda amalda qo'llash;
- Guruh ijrochiligini bir nafasga solish va his etib chalinishni ta'minlash;
- Guruhlararo ijro uyg'unligiga erishish;
- Sozandalarning dirijor harakatlari bilan uyg'unlashishi;
- Jamoaga ijrosini qo'llab - quvvatlash va manual texnikada erkinlik;
- Qo'l harakatlaridagi aniqlik. Asarning butun va komil ijrosiga erishish.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. Gavda va qo'l holatlarini kasbiy shakllantirish;
2. Jamoani bilim va tajriba orqali boshqarish;
3. Muomala madaniyati shakllantirish;

	<p>4. Partitura ustida ishlash;</p> <p>5. Cholg'ular va ularning ijrochilik xususiyatlarini o'rganish;</p> <p>6. Jo'rnavorlik mahoratini oshiris;</p> <p>7. Yirik shakldagi asarlarni o'rganish;</p> <p>8. Jahon va Ozbekiston kompozitorlarining jaz asarlari bilan tanishish.</p>
3.	<p>V. Ta'lim natijalari /Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jamoa bilan ishlashni; • Muomala madaniyati; • Qo'l harakatlarida texnika; • Sozandadan talab qilish; • Guruhlar bilan ishlash; • Partitura bilan ishlash; • Dirijyorlik harakatlarida aniqlik.
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amaliy mashg'ulotlar; • Audio va video yozuvlardan foydalanish; • Mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar; • Repertuar tanlash; • Konsert taqdimotlarni qilish; • Individual loyihalar; • Jamoa bo'lib ishlash.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid amaliy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha imtihonni topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Umarov Sh. Dirijyorlik. Darslik. T., "O'zbekiston davlat konservatoriyasi" nashr., 2024 y. 2. Abdurahimova F. Orkestr sinfi. O'quv-qo'llanma. T., 2012. 3. Haqnazarov Z. Dirijyorlik haqida. O'quv-qo'llanma. T., 2012. 4. Neymer V. Psixologiya dirijirovaniya. Uchebnoe posobie. T., 2010. <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p>

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016;
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016;
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017;
4. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yonalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi (elektron versiyasi);
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-apreldagi UP-2909 sonli Qarori;
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-iyuldagi UP-3151 sonli Qarori;
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 08-avgustdagi UP-3178 sonli Qarori;
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 17-noyabrdagi UP-3391 sonli Qarori;
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 16-oktabrdagi PQ-5261 sonli Qarori;

Axborot manbaalari:

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali;
2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi;
3. <http://www.youtube.com>
4. www.musiq.uz
5. www.tarakanov.ru
6. www.musicaneo.com
7. www.notarhiv.ru
8. www.primanota.ru
9. www.partita.ru
10. www.commus.uz
11. www.belcanto.ru

ORKESTR BILAN ISHLASH USLUBIYOTI FANINING O'QUV DASTURI

7.	Fan dasturi Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisilari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashi 202 <u>4</u> yil <u>3-10</u> avgustdagi <u>1-</u> sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun mas'ul: Sh.A.Umarov – O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI dotsenti.
9.	Taqrizchilar: A.Ikramov – O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist, O'zbekiston estrada-simfonik orkestri bosh dirijyori M.Bafojev - O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zDK professori, kompozitor, dirijyor